

Onderzoek WarmRotterdam

Doorrekening DeltaPlan

Voorwoord

In dit onderzoek wordt onderzocht wat armoedebestrijding de gemeente Rotterdam kost en oplevert. Gedurende dit project hebben we ons verdiept in de complexe impact van armoede op de stad en hebben we gewerkt aan het samenstellen van kwantitatieve inzichten om beleidsmakers te ondersteunen.

Tijdens het project hebben we veel geleerd over het analyseren van grote hoeveelheden data en het vertalen van abstracte concepten naar praktische aanbevelingen. Het was uitdagend, maar tegelijkertijd inspirerend om bij te dragen aan een onderwerp dat zoveel invloed heeft op het welzijn van de inwoners van Rotterdam. We kijken met voldoening terug op de samenwerking en het eindresultaat.

Wij willen graag onze dank uitspreken aan de stichting Warm Rotterdam voor hun waardevolle input en ondersteuning, en aan onze Raad van Advies van Solve Consulting voor hun begeleiding en constructieve feedback.

Namens het projectteam,

Juul van Rooij, Thomas van Zanten, Berend van Hessen en Merel Dijkstra
Solve Consulting Rotterdam

Inhoudsopgave

Voorwoord

Samenvatting

Inleiding & Introductie

- 2.1. Aanleiding
- 2.2. Relevante theorieën en modellen

Theoretisch kader

- 3.1. Relevante begrippen
- 3.2. Relevante theorieën en modellen

Methodologie

- 4.1. Onderzoeksopzet
- 4.2. Dataverzameling
- 4.3. Onderzoeksverloop
- 4.4. Data-analyse
- 4.5. Validiteit en betrouwbaarheid

Resultaten

- 5.1. Eerste deelvraag
- 5.2. Tweede deelvraag
- 5.3. Derde deelvraag
- 5.4. Vierde deelvraag

Samenvatting resultaten

- 6.1. Directe kosten
- 6.2. Indirecte maatschappelijke kosten
- 6.3. Preventieve maatregelen: Verdeling kosten en baten

Conclusie

Bibliografie

Appendix

1. Inleiding & Introductie

Voor u ligt het rapport opgesteld om u mee te nemen in de doorrekeningen van het Deltaplan in opdracht van Stichting WarmRotterdam.

1.1 Aanleiding

Rotterdam kampt met een hardnekkig armoedeprobleem. Meer dan 85.000 inwoners leven onder de armoedegrens, wat de sociale en economische impact van armoede voelbaar maakt in vrijwel elke laag van de stad. De directe kosten voor zorg, huisvesting en schuldhulpverlening zijn hoog, maar de maatschappelijke gevolgen, zoals gezondheidsverschillen, kansenongelijkheid en sociaal isolement, raken de samenleving als geheel. Dit onderzoek richt zich op het kwantificeren en analyseren van deze kosten, evenals op het verkennen van de potentiële voordelen van een preventieve aanpak, om de urgentie van gerichte maatregelen te onderstrepen en beleidsvorming te ondersteunen.

Dit rapport beperkt zich tot het in kaart brengen van de economische en maatschappelijke kosten van armoede, met een focus op de directe impact binnen de gemeente Rotterdam. Specifieke beleidsvoorstellen of evaluaties van lopende initiatieven worden buiten beschouwing gelaten.

1.2 Fundamenteel onderzoek

De projectdoelstelling van dit onderzoek is het kwantificeren van de economische en maatschappelijke kosten van armoede in Rotterdam. Dit is vertaald naar de volgende onderzoeksvragen:

Hoofdvraag: Wat zijn de economische en maatschappelijke kosten van armoede voor de gemeente Rotterdam?

Deelvragen:

1. Wat zijn de economische en maatschappelijke kosten voor de gemeente Rotterdam voor mensen die onder de armoedegrens vallen?
2. Wat zijn de kosten van de preventieve maatregelen die Rotterdam inzet om te voorkomen dat mensen onder de armoedegrens terechtkomen?
3. Wat zijn de economische en maatschappelijke baten voor de gemeente Rotterdam van de preventieve maatregelen?
4. Wat gebeurt er als het minimumloon naar 16 euro per uur gaat?

De onderzoeksopzet combineert literatuuronderzoek met kwantitatieve analyses van bestaande data, zoals CBS-statistieken, gemeentelijke rapportages en publicaties van het RIVM. Cijfers zijn aangevuld met nationale en lokale casussen om een zo accuraat mogelijk beeld te schetsen.

2. Theoretisch kader

In dit onderzoek wordt onderzocht wat armoedebestrijding de gemeente Rotterdam kost en oplevert. Het theoretisch kader biedt een basis om deze vraag te beantwoorden door relevante begrippen, theorieën, modellen en eerdere onderzoeken te begrijpen en als basis te laten dienen voor ons eigen onderzoek. Dit zal helpen om de context van armoedebestrijding en de economische en maatschappelijke impact ervan beter te begrijpen.

2.1 Relevante begrippen

Armoede: Het leven onder de armoedegrens, waarbij mensen niet in staat zijn om te voorzien in basisbehoeften zoals huisvesting, voeding en zorg.

Armoedegrens: Alleenstaande: €1.510 per maand, bij een huur van €590 en energielasten van €145. Stel met twee kinderen tot en met 12 jaar: €2.535 per maand. Tweeoudergezin met twee puberkinderen: €2.910 per maand. Eenoudergezin met twee pubers: €2.500 per maand. (CBS, 2023)

Preventieve hulpmiddelen: Dit omvat interventies die armoede proberen te voorkomen, zoals schuldhulpverlening, inkomensondersteuning en educatieve programma's.

Kosten en baten: Het gaat hierbij om de directe en indirecte kosten van armoede versus de voordelen die armoedebestrijding kan opleveren, zoals een betere volksgezondheid, lagere criminaliteitscijfers en een hogere arbeidsproductiviteit

Welfare trap/ armoedeval: De welfare trap verwijst naar een situatie waarin mensen die sociale uitkeringen ontvangen, het financieel onaantrekkelijk vinden om werk te accepteren of meer uren te gaan werken. Dit komt doordat het extra inkomen dat zij verdienen niet opweegt tegen het verlies van hun uitkeringen, waardoor er een disincientive ontstaat om te werken

Chronische stress: Chronische stress is een langdurige vorm van stress die ontstaat door voortdurende zorgen, zoals financiële problemen. Het leidt tot negatieve effecten op de fysieke en mentale gezondheid, waaronder een verhoogd risico op hart- en vaatziekten, depressie en verminderde cognitieve functies.

Onderwijsachterstanden: Dit ontstaat als kinderen door belemmerende factoren zoals armoede niet dezelfde kansen krijgen als hun leeftijdsgenoten om optimaal te presteren in het onderwijs. Dit kan leiden tot een lager schooladvies, hogere kans op schooluitval, en beperkte carrièremogelijkheden.

Sociale cohesie: Dit verwijst naar de mate van verbondenheid tussen individuen in een gemeenschap. Armoede kan sociale cohesie ondermijnen doordat mensen zich geïsoleerd voelen of minder kunnen participeren in sociale activiteiten. Dit leidt tot een verzwakte sociale structuur.

Vicieuze cirkel van armoede: Deze term beschrijft het fenomeen waarin armoede wordt doorgegeven van generatie op generatie. Kinderen die in armoede opgroeien, hebben vaak minder toegang tot onderwijs en gezondheidszorg, wat hun kansen om aan armoede te ontsnappen vermindert.

Gezonde levensjaren: Dit verwijst naar het aantal jaren dat mensen in goede gezondheid leven. Mensen in armoede hebben gemiddeld 15 minder gezonde levensjaren dan mensen met een hoger inkomen. Dit concept benadrukt de impact van sociale ongelijkheid op de volksgezondheid.

Stress-sensitieve aanpak: Deze term richt zich op het verminderen van stress bij mensen met financiële problemen door maatwerk en empathische begeleiding te bieden. Deze aanpak voorkomt dat mensen verder in de problemen raken en vergroot hun kansen op herstel en re-integratie.

Bestaanszekerheid: Dit omvat de zekerheid dat mensen in hun basisbehoeften, zoals huisvesting, voeding en gezondheidszorg, kunnen voorzien. Dit begrip speelt een centrale rol in de discussie over het verhogen van het minimumloon en het armoedebeleid.

2.2 Relevante theorieën en modellen

Cost-Benefit Analyse: dit model wordt gebruikt om de kosten van armoedebestrijding de (im)materiële baten, zoals lagere belastingdruk en een hogere levenskwaliteit.

Cycle of Poverty Theory (Blundell & Jonathan, 2014): deze theorie impliceert dat armoede vaak wordt doorgegeven van generatie op generatie, waardoor het voor de volgende generaties bijna onmogelijk wordt om eraan te ontsnappen. Interventies die deze cyclus doorbreken zoals educatie en inkomensondersteuning kunnen langdurige positieve effecten hebben.

Theorieën van armoede (Addae-Korankye, A., 2019) : Er zijn verschillende theorieën die de oorzaken en mechanismen van armoede verklaren, waaronder individuele tekorten, culturele overtuigingen, economische en sociale structuren, en geografische factoren. Een kritische beoordeling van deze theorieën helpt bij het begrijpen van de complexiteit van armoede en de noodzaak voor geïntegreerde benaderingen in armoedebestrijding

3. Methodologie

3.1 Onderzoeksopzet

Dit onderzoek is uitgevoerd in opdracht van WarmRotterdam en het dient ter aanvulling van het bestaande *"Deltaplan Armoede Rotterdam"*. Met dit project wordt een kwantitatieve onderbouwing gepresenteerd om het Deltaplan kracht bij te zetten. Voor dit onderzoek wordt gebruikgemaakt van reeds bestaande data van bijvoorbeeld overheidsinstanties en wetenschappelijke literatuur. Het onderzoek is daarmee voornamelijk descriptief en correlatieel van aard. Dit wil zeggen dat variabelen gemeten zullen worden zonder dat die variabelen zelf beïnvloed worden door de onderzoekers om zo de correlatie te onderzoeken en te beschrijven. Door de verzameling van data en literatuur kunnen cijfers gepresenteerd worden, waaruit vervolgens correlaties en conclusies getrokken kunnen worden.

3.2 Dataverzameling

Voor dit onderzoek is voornamelijk gebruikgemaakt van het bundelen van diverse statistische onderzoeken, uitgevoerd door onafhankelijke onderzoeksbureaus zoals het CBS. Er is gekozen om gebruik te maken van bestaand onderzoek in plaats van het zelf uitvoeren van veldonderzoek (bijvoorbeeld door het houden van interviews) omdat dit onderzoek in een beperkte tijd werd uitgevoerd. Data en literatuur werden gekozen op basis van hun aanvullende functie ten opzichte van het Deltaplan, dit was immers de basis waarop gebouwd moest worden. Stellingen, aanbevelingen en aannames uit het Deltaplan hebben statistische en kwantitatieve onderbouwing nodig, aan de hand daarvan werd literatuur gekozen en onderzocht. Er is in dit onderzoek getracht om zowel de academische kant als de maatschappelijke kant van het armoedeprobleem te belichten en dat maakt dit onderzoek waardevol en een belangrijke aanvulling op bestaand onderzoek.

3.3 Onderzoeksverloop

De consultants hebben voornamelijk individueel gewerkt en deskresearch uitgevoerd. Iedere week werden echter meetings gepland om elkaars voortgang bij te houden en elkaar te ondersteunen waar nodig. Over het algemeen is het goed gelukt om van abstracte theorie tot concrete cijfers te komen, echter was dit soms moeilijk uit te voeren. Vanwege het tijdslimiet in dit onderzoek zijn in sommige gevallen schattingen en gegevens uit voorgaande jaren gebruikt wanneer actuele data niet beschikbaar waren. Hierdoor zijn de gepresenteerde

cijfers niet altijd volledig representatief. Indien van toepassing, wordt dit expliciet vermeld bij de betreffende cijfers.

3.4 Data-analyse

Hoewel dit onderzoek is opgesteld met de verwachting dat geld besteden aan preventieve armoedebestrijding voordeliger is dan het nalaten daarvan, is er objectief gekeken naar alle beschikbare data. Door middel van het uitvoeren van secundaire kwantitatieve analyse, zijn relevante data en informatie verzameld. Dit werd aangevuld door het gebruik van academische literatuur, wat past bij de academische achtergrond van Solve. De gevonden kwantitatieve data is vergeleken met- en aangevuld door andere bronnen, om zo tot geschatte cijfers te komen over bijvoorbeeld kosten en baten.

3.5 Validiteit & Betrouwbaarheid

In dit onderzoek is voornamelijk gebruikgemaakt van data en literatuur op nationaal niveau, daar is immers het meeste onderzoek naar gedaan. Over het algemeen zijn de bevindingen uit dit onderzoek dan ook extern valide, aangezien de cijfers generaliseerbaar zouden moeten zijn. Deze methode van onderzoek heeft echter ook een belangrijke tekortkoming. Omdat de data grotendeels van nationaal niveau zijn, is het moeilijk om altijd specifieke cijfers voor bijvoorbeeld een stad als Rotterdam te presenteren. Hoewel schattingen dicht in de buurt komen van de werkelijke situaties, zullen er altijd afwijkingen zijn van de in dit onderzoek gepresenteerde cijfers en bevindingen. De betrouwbaarheid van het onderzoek is verder groot, doordat er gebruik is gemaakt van onafhankelijke en verifieerbare data en literatuur.

4. Resultaten

4.1 Eerste deelvraag

1. Wat zijn de economische en maatschappelijke kosten voor de gemeente Rotterdam voor mensen die onder de armoedegrens vallen?

Antwoord in het kort:

Armoede brengt in Rotterdam aanzienlijke economische en maatschappelijke kosten met zich mee. Economisch gezien leiden verhoogde zorguitgaven (€217 miljoen extra per jaar), huisuitzettingen, schuldhulpverlening (€595 miljoen per jaar), en productiviteitsverlies tot een zware financiële last voor de stad. Maatschappelijk gezien zorgt armoede voor gezondheidsverschillen, onderwijsachterstanden (zoals een kostenpost van €211,7 miljoen door schooluitval), sociaal isolement, verhoogde criminaliteit en een verminderd vertrouwen in instellingen. Deze kosten beperken zowel de economische groei als de sociale stabiliteit van de stad.

Economische Kosten

Economische kosten verwijzen naar de directe en meetbare financiële lasten die armoede met zich meebrengt voor gemeenten, bedrijven en de samenleving als geheel. Deze kosten omvatten onder andere extra uitgaven aan zorg, huisuitzettingen, nutsvoorzieningen en schuldhulpverlening, evenals het verlies aan productiviteit en economische activiteit. Deze lasten drukken zwaar op de gemeentelijke begroting en beperken de economische groei, waardoor ze niet alleen de betrokken individuen, maar ook de stad als geheel treffen.

Zorgkosten

Armoede leidt tot aanzienlijke zorgkosten voor de gemeente Rotterdam. Personen die langdurig in armoede leven, hebben vaker te maken met gezondheidsproblemen die veroorzaakt worden door factoren zoals chronische stress, ontoereikende voeding en beperkte toegang tot preventieve gezondheidszorg (CBS, 2021). Dit verhoogt de vraag naar medische en sociale voorzieningen, wat een financiële last oplevert voor de stad.

Huishoudens met een laag inkomen maken vaker gebruik van zorgvoorzieningen. Zij hebben een hoger risico op chronische aandoeningen zoals diabetes, hart- en vaatziekten en psychische stoornissen, wat leidt tot een disproportioneel gebruik van huisartsenzorg, specialistische zorg en langdurige zorg (RIVM, z.d.). In Rotterdam, waar meer dan 85.000 mensen onder de armoedegrens leven

(Deltaplan, 2024), zorgt deze verhoogde zorgvraag voor significante extra uitgaven.

In Nederland bedroegen de zorgkosten in 2020 gemiddeld €5.108 per persoon per jaar (CBS, 2022), de exacte cijfers voor 2023 zijn nog niet beschikbaar. De kosten van de laagste inkomensgroep zijn ongeveer anderhalf keer hoger dan die van de hoogste inkomensgroep (CBS, 2013). Voor Rotterdam, met circa 85.000 mensen onder de armoedegrens, levert dit een geschatte extra zorguitgaven van €217 miljoen per jaar door de hogere zorgbehoeften van deze groep.

Huisuitzettingen en water- en energieafsluitingen

Armoede leidt vaak tot betalingsachterstanden, wat kan resulteren in huisuitzettingen en afsluitingen van water en energie. Deze situaties brengen aanzienlijke kosten met zich mee voor zowel de getroffen huishoudens als de gemeente. Het proces van huisuitzetting omvat juridische procedures, het inschakelen van deurwaarders en de daadwerkelijke ontruiming, met geschatte kosten voor de verhuurder variërend van €10.000 tot €15.000 per geval (Volkshuisvesting Nederland, 2024). Ondanks een aanzienlijke daling ten opzichte van eerdere jaren vonden er in 2022 in Rotterdam nog steeds 53 huisuitzettingen door woningcorporaties plaats (Rekenkamer Rotterdam, 2023). Deze daling wordt toegeschreven aan verbeterde incassoprocedures en intensieve begeleiding van huurders met betalingsachterstanden. Echter, de economische impact van de resterende uitzettingen blijft aanzienlijk. De 53 ontruiming in 2022 kostten de samenleving naar schatting tussen de €530.000 en €795.000.

Afsluitingen van nutsvoorzieningen, zoals water en energie, kunnen bovendien leiden tot gezondheidsrisico's en vereisen extra interventies van hulpverleningsinstanties, wat de maatschappelijke kosten verder verhoogt. Hoewel specifieke gegevens over de frequentie en kosten van dergelijke afsluitingen in Rotterdam beperkt zijn, dragen ze duidelijk bij aan de economische lasten die voortvloeien uit armoede.

Schuldenindustrie

De schuldenindustrie bestaat, naast de eerder benoemde schuldhelpverlening, incasso, deurwaarders en juridische procedures, ook uit kosten voor vroegsignalering, budgetbeheer programma's, preventiecampagnes en educatieve initiatieven gericht op het voorkomen van problematische schulden. Volgens een IBO-onderzoek bedragen de totale kosten hiervan in Nederland jaarlijks €8,5 miljard (IBO, 2023). Aangezien ongeveer 7% van de Nederlandse bevolking in Rotterdam leeft, zal de minimale schatting 595 miljoen (8,5 miljard x 0,07) zijn. In Rotterdam, waar circa 85.000 mensen onder de armoedegrens leven,

legt de schuldhulpverlening een relatief zwaardere last op de gemeentelijke begroting. Gemeentelijke initiatieven zoals budgetcoaching en hulpverleningstrajecten kosten miljoenen per jaar, terwijl incassoprocedures en rechtszaken extra financiële en maatschappelijke druk creëren (Gemeente Rotterdam, z.d.).

Juridische processen rond betalingsachterstanden kunnen duizenden euro's per geval kosten, vaak zonder garanties op terugbetaling. Daarnaast leiden stress en psychische problemen door schulden tot hogere zorgkosten, wat de economische impact verder vergroot. Ondanks de geboden hulp blijkt een groot deel van de mensen met problematische schulden binnen enkele jaren opnieuw in dezelfde situatie te belanden, wat de noodzaak van meer structurele en preventieve aanpakken onderstreept.

Verlies productiviteit en economische activiteit

Armoede heeft een directe impact op de arbeidsmarkt en de economische dynamiek in Rotterdam. Mensen die in armoede leven, ervaren vaak stress, gezondheidsproblemen en een gebrek aan stabiliteit, wat hun vermogen om werk te vinden of te behouden beperkt. Dit leidt tot verlies van productiviteit, verhoogde ziekteverzuimkosten en verminderde economische activiteit, zowel voor werkgevers als voor de stad als geheel.

Werknemers met schulden melden zich gemiddeld zeven dagen per jaar vaker ziek dan hun collega's zonder schulden, wat resulteert in een aanzienlijk verlies aan werkuren en hogere kosten voor werkgevers. Een werkgever is al snel €13.000 per jaar kwijt aan een werknemer met financiële problemen die voltijds werkt en een modaal salaris verdient (Nibud, 2017).

Bovendien krijgen kinderen uit arme gezinnen vaak een lager schooladvies, wat leidt tot een lager opleidingsniveau en op de lange termijn een verminderde arbeidsproductiviteit. Dit versterkt de vicieuze cirkel van armoede, omdat gemiste opleidingskansen de economische vooruitzichten van zowel individuen als de stad beperken.

Deze structurele problemen tonen aan dat armoede niet alleen de betrokken individuen raakt, maar ook de economische veerkracht en het groeipotentieel van de stad als geheel belemmert.

Maatschappelijke kosten

Maatschappelijke kosten verwijzen naar de bredere sociale en economische gevolgen van armoede die de samenleving als geheel beïnvloeden. Deze kosten omvatten niet alleen directe financiële lasten, maar ook indirecte effecten zoals gezondheidsverschillen, onderwijsachterstanden, sociaal isolement, criminaliteit en een verminderd vertrouwen in instellingen.

Gezondheidsverschillen

Gezondheidsverschillen zijn een directe uiting van maatschappelijke ongelijkheid. Mensen in armoede hebben vaker chronische gezondheidsproblemen, zoals diabetes en hart- en vaatziekten, en leven gemiddeld zeven jaar korter dan mensen met een hoger inkomen. Bovendien hebben zij 15 jaar minder gezonde levensjaren, wat de kwaliteit van leven aanzienlijk vermindert (Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, 2024). Deze gezondheidsproblemen leiden niet alleen tot hogere zorgkosten, maar beperken ook de maatschappelijke participatie van deze groep, wat de sociale en economische veerkracht van de stad verzwakt.

Onderwijsachterstanden en schooluitval

Armoede veroorzaakt onderwijsachterstanden omdat kinderen in armoede vaak minder toegang hebben tot hulpmiddelen zoals bijlessen, een rustige leeromgeving en culturele activiteiten. Dit vergroot de kansenongelijkheid, vooral in de ontwikkelingsfase waarin kinderen hun talenten moeten kunnen ontplooiën. Kinderen uit arme gezinnen krijgen gemiddeld een lager schooladvies, wat leidt tot een lager opleidingsniveau en beperkte carrièremogelijkheden (Nederlands Jeugdinstituut, 2020). Schooluitval versterkt deze vicieuze cirkel en vergroot de kans op werkloosheid en criminaliteit, wat op lange termijn extra druk legt op sociale en justitiële voorzieningen. In 2021/2022 verlieten landelijk ongeveer 30.242 jongeren voortijdig de school zonder startkwalificatie (Ministerie van Algemene Zaken, 2025). Aangezien 7% van de Nederlandse bevolking in Rotterdam woont, kan dit percentage worden gebruikt om het aantal voortijdige schoolverlaters in Rotterdam te schatten. Met een geschatte maatschappelijke kost van €100.000 per jongere per jaar, bedragen de totale jaarlijkse kosten van schooluitval in Rotterdam ongeveer €211.7 miljoen ($2117 \times €100.000$) (Movisie 2023).

Sociaal isolement en eenzaamheid

Armoede brengt vaak sociaal isolement met zich mee (Movisie, 2023). Financiële problemen beperken de mogelijkheden voor sociale interactie en deelname aan activiteiten, wat eenzaamheid en psychische problemen kan veroorzaken. Dit vergroot de druk op welzijnsorganisaties en zorgvoorzieningen, terwijl het tegelijkertijd de sociale cohesie in buurten en gemeenschappen ondermijnt.

Criminaliteit en jeugdzorg

De maatschappelijke kosten van armoede zijn duidelijk zichtbaar in de hogere criminaliteitscijfers en de verhoogde vraag naar jeugdzorg. Kinderen en jongeren uit arme gezinnen hebben vaker te maken met problematische thuissituaties, wat kan leiden tot gedragsproblemen en betrokkenheid bij criminaliteit (UNICEF, 2023). Dit legt een zware druk op de jeugdzorg en het rechtssysteem, waardoor de uitgaven aan preventie en handhaving toenemen.

Verlies vertrouwen in instellingen

Armoede gaat vaak gepaard met ervaringen van uitsluiting en ongelijkwaardige behandeling, wat het wantrouwen richting overheidsinstanties en hulporganisaties versterkt. Het is dan ook niet vreemd dat mensen in armoede zich niet gehoord of geholpen voelen. Dit leidt tot een lager gebruik van beschikbare voorzieningen en belemmert de samenwerking tussen burgers en instanties (College voor de Rechten van de Mens, 2016). Hierdoor wordt niet alleen het armoedebeleid ondermijnd, maar komt ook de sociale stabiliteit in de stad onder druk te staan.

4.2 Tweede deelvraag

2. Wat zijn de kosten van de preventieve maatregelen die Rotterdam inzet om te voorkomen dat mensen onder de armoedegrens terechtkomen?

Het Rijk heeft in 2023 €3,0 miljoen beschikbaar gesteld voor de Aanpak Geldzorgen, Armoede en Schulden. Deze middelen worden in 2024 ingezet voor verbetering van de dienstverlening bij armoede en schulden (Gemeente Rotterdam, 2024)

De huidige begroting schat de totale kosten van preventieve maatregelen op 2,373,500,000 (Deltaplan, 2024). Deze data uit het Deltaplan om te vergelijken met de andere uitkomsten ter referentie.

<i>Armoede, schuldhulpverlening, inburgering en samenleving</i>	€ 139.000.000
<i>Zorg, welzijn en wijkteams</i>	€ 978.000.000
<i>Werk en inkomen</i>	€ 843.000.000
<i>Volksgesondheid</i>	€ 61.000.000
<i>Energietransitie</i>	€ 61.000.000
<i>12,5% van andere programma's (2.332 mln.)</i>	€ 291.500.000
Totaal	€ 2.373.500.000

Het budget wordt geografisch verdeeld over verschillende wijken op basis van het percentage inwoners onder de armoedegrens, zodat er gericht kan worden ingegrepen waar dat het meest nodig is.

4.3 Derde deelvraag

3. *Wat zijn de economische en maatschappelijke baten voor de gemeente Rotterdam van de preventieve maatregelen?*

Antwoord in het kort:

Preventieve maatregelen in Rotterdam bieden aanzienlijke economische en maatschappelijke baten. Economisch gezien verlagen ze zorgkosten (elke geïnvesteerde euro in welzijnswerk bespaart €1,60), verhogen ze de arbeidsproductiviteit en verminderen ze uitgaven aan bijstandsuitkeringen, met een potentiële jaarlijkse besparing van €109 miljoen. Door gezondheidsproblemen te voorkomen, ondersteunen deze maatregelen een gezondere en actievere beroepsbevolking.

Maatschappelijk zorgen ze voor verbeterde volksgezondheid, hogere onderwijsprestaties, verminderde criminaliteit en een sterkere sociale cohesie. Maatregelen zoals re-integratieprogramma's, vroegsignalering en stress-sensitieve benaderingen versterken het vertrouwen in publieke instellingen en helpen armoedecycli te doorbreken, wat de levenskwaliteit van inwoners structureel verbetert.

Economische Baten

Economische baten verwijzen naar de financiële voordelen die preventieve maatregelen opleveren voor gemeenten, bedrijven en de samenleving als geheel. Deze baten verwijzen naar directe en meetbare cijfers en omvatten onder andere; lagere zorgkosten door een gezondere bevolking, verhoogde productiviteit door minder ziekteverzuim, en lagere uitgaven aan sociale uitkeringen en bijstand. Deze baten verlichten de gemeentelijke begroting en bevorderen de economische groei, wat niet alleen ten goede komt aan de betrokken individuen, maar ook aan de stad als geheel.

Een recente meta-analyse van 32 businesscases, uitgevoerd door SEOR in opdracht van Sociaal Werk werkt!, toont aan dat sociaal werk aanzienlijke maatschappelijke en economische meerwaarde biedt. Uit de maatschappelijke kosten-batenanalyses (MKBA's) blijkt dat investeringen in welzijnswerk leiden tot besparingen in onder andere zorgkosten, jeugdzorg en maatschappelijke ondersteuning. Gemiddeld levert elke geïnvesteerde euro een rendement tussen €1,40 en €1,96, waarbij preventieve interventies bijdragen aan het verminderen van zorggebruik, het uitstellen van intramurale zorg, een lager beroep op GGZ en een afname van huisartsenbezoeken. Daarnaast tonen de resultaten aan dat sociaal werk schooluitval kan voorkomen, sociale participatie vergroot en de arbeidsmarktpositie van kwetsbare groepen versterkt, wat op lange termijn de

economische en maatschappelijke veerkracht verhoogt. Hoewel exacte rendementen per interventie verschillen, bevestigt de studie dat welzijnswerk niet alleen sociaal-maatschappelijke waarde creëert, maar ook leidt tot aanzienlijke kostenbesparingen voor gemeenten en zorginstanties.

Door het huidige budget voor welzijnswerk in Rotterdam, dat nu 38 miljoen euro bedraagt, te verhogen, kan naar verwachting een aanzienlijke maatschappelijke en economische meerwaarde worden gerealiseerd. Uit de meta-analyse van SEOR blijkt dat investeringen in sociaal werk een gemiddeld rendement opleveren van ongeveer 1,6 keer de kosten. Dit betekent dat elke euro die in sociaal werk wordt geïnvesteerd meer oplevert aan maatschappelijke baten. Hoewel exacte besparingen per interventie verschillen en afhankelijk zijn van lokale omstandigheden, bevestigt de studie dat investeren in sociaal werk niet alleen maatschappelijke impact heeft, maar ook helpt om toekomstige zorgkosten te beperken. (Dekker, F., Franx, A., de Vleeschouwer, E., & Zandvliet, K., 2020).

Uit verschillende maatschappelijke kosten-batenanalyses in dit rapport blijkt dat diverse welzijnsinterventies aanzienlijke besparingen opleveren. Zo toont de interventie Welzijn + Zorg = WinWin aan dat elke euro die in welzijnswerk wordt geïnvesteerd een maatschappelijk rendement van 1,96 euro genereert door een afname van zorgkosten en maatschappelijke ondersteuning (Veuger & Oort, 2013). Ook andere interventies bevestigen dit patroon. De aanpak Sociaal Makelen heeft een kosten-baten verhouding van 3,00, wat wijst op sterke maatschappelijke en economische effecten (Gorp, J. van, & Eck, L.-J. van, 2019). Daarnaast laat de interventie Vroeg Eropaf zien dat tijdige ondersteuning bij maatschappelijke problemen een rendement tussen 1,65 en 2,46 oplevert, doordat escalaties en daarmee gepaard gaande hogere kosten worden voorkomen (Ommeren, C. M. van, Ruig, L. S. de, & Coenen, L., 2014). Ook specifieke doelgroepen profiteren van welzijnswerk. Zo blijkt uit onderzoek naar Home-Start dat vroege opvoedondersteuning op de middellange termijn de levenskwaliteit van ouders en kinderen aanzienlijk kan verbeteren (Nederlands Jeugdinstituut, 2019). Bovendien heeft de interventie Gezond Gewicht Overvecht aangetoond dat een integrale aanpak van zorg, welzijn en onderwijs leidde tot een afname van overgewicht bij kinderen van 26 naar 20 procent in vijf jaar tijd (Movisie, 2010). Al deze studies onderstrepen dat investeren in sociaal werk niet alleen het welzijn van kwetsbare groepen bevordert, maar ook een effectieve strategie is om zorgkosten en maatschappelijke uitgaven structureel te verlagen.

Lagere zorgkosten en verhoogde productiviteit

Wanneer preventieve maatregelen bijdragen aan de verbetering van de gezondheid van inwoners, kunnen mensen langer en gezonder blijven werken. Dit verhoogt de productiviteit van de arbeidsmarkt en kan de werkloosheid verlagen, wat positief is voor de lokale economie.

Een voorbeeld van een programma dat leidt tot lagere zorgkosten is een programma om het overgewicht in Nederland tegen te gaan. Het verminderen van overgewicht heeft aanzienlijke positieve effecten op zowel de gezondheid als de economie. Als het percentage mensen met overgewicht niet verder stijgt, resulteert dit in een maatschappelijke winst van meer dan twee miljard euro per jaar, evenals een toename van bijna 0,2 gezonde levensjaren per persoon. Bovendien draagt het tegengaan van overgewicht bij aan een stijging van de productiviteit. In het meest optimistische scenario zou de productiviteit met 0,8 miljard euro per jaar toenemen, wat neerkomt op een stijging van 0,24%. Zelfs in gematigde scenario's, waarin het aantal mensen met overgewicht in 2040 met één of twee procent afneemt, zijn er positieve effecten op gezondheid en productiviteit (Wouterse, Boxebeld, & Mierau, 2024).

"Kinderen en jongeren die in armoede leven hebben meer lichamelijke en psychische klachten dan hun meer welvarende leeftijdgenoten. Ook hebben zij vaker overgewicht, voelen ze zich minder gelukkig, hebben vaker hechtingsproblemen met hun ouders en zijn ze negatiever over hun leven en toekomst. Volwassenen die leven met geldzorgen, schulden of armoede hebben vaker chronische stress, een ongezonde leefstijl of chronische ziekten zoals diabetes en hart- en vaatziekten. Ook psychosociale problemen of opvoedproblemen komen vaker voor. Deze volwassenen zijn vaak minder gelukkig en minder goed in staat om beslissingen te nemen op lange termijn."
(RIVM)

Door deze lichamelijke en psychische klachten te voorkomen scheelt het de samenleving niet alleen economische kosten in de vorm van meer productiviteit en een langer werkend leven, maar ook in extra gezonde levensjaren en het voorkomen van negatieve effecten die aan volgende generaties worden doorgegeven.

Preventieve maatregelen kunnen bijdragen aan een afname van het aantal bijstandsaanvragen en het verlagen van het aantal uitkeringen binnen de gemeente Rotterdam. Door het bevorderen van een gezonde leefstijl en het voorkomen van gezondheidsproblemen, kunnen inwoners actiever deelnemen aan de arbeidsmarkt, wat leidt tot een vermindering van het aantal

bijstandsontvangers. Sociale activeringsprogramma's en re-integratieprojecten kunnen de instroom in de bijstand met 15-25% verlagen.

Een studie van het RIVM benadrukt dat preventieve interventies gericht op het bevorderen van een gezonde leefstijl niet alleen de gezondheid verbeteren, maar ook bijdragen aan een hogere arbeidsproductiviteit en een afname van het ziekteverzuim. Deze interventies kunnen het ziekteverzuim met 10-30% verminderen bij werknemers in risicogroepen en leiden tot een toename van de arbeidsproductiviteit met 2-5%. Deze effecten dragen op hun beurt bij aan een verdere vermindering van het aantal bijstandsaanvragen en uitkeringen. (Van den Berg & Schoemaker, 2010)

Preventieve maatregelen kunnen niet alleen bijdragen aan een vermindering van armoede, maar ook aanzienlijke financiële voordelen opleveren voor de gemeente Rotterdam. Volgens de meest recente gegevens ontvangt Rotterdam momenteel 32.276 bijstandsuitkeringen (Technischnieuws.nl, 2024). Met een gemiddelde jaarlijkse bijstandsuitkering van €14.000 per persoon en bijkomende uitvoeringskosten van €2.900 per uitkering (Gemeente.nu, 2011), bedragen de totale jaarlijkse kosten voor bijstand in de stad ongeveer €545 miljoen. Dit omvat €451,9 miljoen aan uitkeringskosten en €93,6 miljoen aan uitvoeringskosten. Let wel, de cijfers voor de gemiddelde bijstandsuitkering en uitvoeringskosten komen uit 2011 en zijn dus een ruwe schatting van wat het de gemeente kost.

Het is belangrijk te benadrukken dat niet alle mensen die in armoede leven een bijstandsuitkering ontvangen. Van de 82.000 Rotterdammers die in armoede leven, ontvangt minder dan de helft daadwerkelijk bijstand. De overige mensen hebben bijvoorbeeld een laag inkomen net boven de bijstandsgrens, zijn zelfstandigen met beperkte inkomsten, of maken geen gebruik van voorzieningen door bureaucratische drempels of gebrek aan informatie.

Door preventieve maatregelen in te zetten, zoals re-integratieprogramma's en welzijnswerk, kan het aantal bijstandsontvangers worden verminderd. Met een realistische reductie van 15% -25%, zoals eerder voorgesteld, kan de gemeente jaarlijks circa €81.750.000 - €136.250.000 besparen op bijstands- en uitvoeringskosten. Dit vraagt om een gerichte investering in preventieve interventies, waarvan de kosten-batenverhouding gemiddeld 1,6 bedraagt. Hierdoor kan de financiële druk op de gemeente verminderen, terwijl tegelijkertijd de sociale en economische positie van inwoners in armoede wordt verbeterd.

Daarnaast blijkt uit onderzoek dat het verlagen van de administratieve belasting en het bieden van maatwerk in bijstandsbeleid niet alleen stress bij bijstandsontvangers kan verminderen, maar ook hun autonomie vergroot. Dit kan bijdragen aan een effectievere re-integratie op de arbeidsmarkt en een afname

van het aantal bijstandsontvangers. Het verminderen van administratieve belasting verlaagt de psychologische last, zoals gevoelens van verlies van zelfstandigheid en machteloosheid, die vaak gepaard gaan met bijstandsregelingen. Daarnaast kan maatwerk, zoals het tijdelijk vrijstellen van sollicitatieverplichtingen of het bieden van werkervaringsplekken, zorgen voor een betere aansluiting van regelingen op de persoonlijke situatie van de ontvanger. (Trimbos-instituut, 2024)

Uit onderzoek blijkt verder dat het creëren van stress-sensitieve benaderingen binnen het bijstandsbeleid positieve effecten kan hebben op de mentale gezondheid van bijstandsontvangers. Door bijvoorbeeld de dienstverlening zo in te richten dat onnodige stress wordt voorkomen, zoals het gebruik van duidelijke communicatie en empathische gesprekstechnieken, voelen mensen zich meer gehoord en gezien. Dit vergroot niet alleen hun vertrouwen in het systeem, maar biedt ook de mogelijkheid om langere termijn doelen beter te realiseren. Deze benadering draagt bij aan een grotere kans op succesvolle uitstroom naar passend werk en een vermindering van negatieve mentale gezondheidseffecten. (Trimbos-instituut, 2024)

Door te investeren in preventie en het verbeteren van re-integratieprocessen, kan de gemeente Rotterdam niet alleen de gezondheid van haar inwoners bevorderen, maar ook bijdragen aan een afname van het aantal bijstandsaanvragen en uitkeringen, wat positieve effecten heeft op de gemeentelijke begroting.

Maatschappelijke baten

Maatschappelijke baten verwijzen naar de positieve effecten die armoedebestrijding heeft op de samenleving. Deze baten omvatten onder andere verbeterde gezondheid, minder criminaliteit, meer sociale integratie en hogere onderwijsprestaties. Door armoede te verminderen, kan de samenleving profiteren van een verhoogd vertrouwen in instellingen, grotere werkparticipatie en een sterkere sociale cohesie. Dit leidt uiteindelijk tot een meer stabiele en welvarende samenleving, met minder kosten voor zorg, justitie en sociale ondersteuning.

Verbetering van de levenskwaliteit

Preventieve maatregelen die gericht zijn op het beïnvloeden van de fysieke en sociale omgeving blijken effectief te zijn in het verbeteren van gezondheidsgedrag. Prijsmaatregelen, zoals accijnzen op tabak, en wetgeving, zoals het verbod op alcohol in schoolkantines, hebben bewezen het aantal rokers te verminderen. Dit wordt ondersteund door wetenschappelijk bewijs dat

aantoont dat dergelijke maatregelen bijdragen aan een afname van zowel het aantal rokers als de hoeveelheid gerookte sigaretten (Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu, RIVM, 2020).

Daarnaast kunnen omgevingsgerichte maatregelen effectiever zijn dan interventies die enkel gericht zijn op het individu. Dit houdt in dat veranderingen in de fysieke en sociale omgeving, zoals het verbeteren van groenvoorzieningen of het aanpassen van sociale normen, een grotere invloed hebben op gezondheidsgedrag. Het rapport benadrukt dat een integrale aanpak, die zowel de omgeving als het individu aanpakt, de meeste positieve gezondheidseffecten oplevert, bijvoorbeeld in het geval van het rokenbeleid (RIVM, 2020).

Verder blijkt dat schooluitval kan leiden tot een criminele carrière én een toenemende druk op de jeugdzorg. Jeugd in armoede krijgt vaak een te laag schooladvies. Talent blijft zo onbenut. Het risico van een verloren generatie dreigt. Een gezin met problematische schulden kost de samenleving €100.000 per jaar. (Deltaplan, 2024). Dit voorkomen door preventieve maatregelen zal er dus voor zorgen dat dit de samenleving €100.000 per jaar per gezin kan besparen.

4.4 Vierde deelvraag

4. Wat gebeurt er als het minimumloon naar 16 euro per uur gaat?

Antwoord in het kort:

Een verhoging van het minimumloon naar 16 euro per uur kan zowel voordelen als risico's met zich meebrengen. Voordelen zijn onder andere verbeterde bestaanszekerheid en toegenomen consumptie, wat kan leiden tot hogere productiviteit en economische groei. Echter, een plotselinge verhoging kan banenverlies veroorzaken, vooral in de laagbetaalde sectoren, en werkgevers stimuleren om te automatiseren of productie te verplaatsen. Dit kan resulteren in meer bijstandsaanvragen en hogere maatschappelijke kosten.

Daarnaast zouden uitkeringen zoals de AOW mee stijgen, wat de overheidsuitgaven aanzienlijk verhoogt. Een stapsgewijze verhoging in combinatie met gerichte belastingmaatregelen lijkt daarom een veiliger en effectiever alternatief. Hiermee kan de financiële situatie van lage inkomensgroepen verbeterd worden zonder de negatieve economische gevolgen van een abrupte verhoging.

Minimumloon in Nederland

In Nederland bedraagt vanaf 1 januari 2025 het minimumloon voor werkende volwassenen vanaf 21 jaar 14,06 euro per uur. Voor jongeren tussen de 15 en 20 jaar geldt het minimumjeugdloon, met 4,22 euro voor vijftienjarigen en 11,25 voor twintigjarigen (Rijksoverheid, 2025). Hoewel het minimumloon de afgelopen jaren stijgt, roepen verschillende maatschappelijke actoren zoals politieke partijen als GroenLinks/PvdA of vakbonden op tot een minimale verhoging tot 16 euro per uur. Denk hierbij bijvoorbeeld aan vakbond FNV, deze vakbond beroept zich bij dit verzoek op Europese normen wat betreft het minimumloon (FNV, 2023). De Europese Unie verkondigt namelijk als standaard voor de hoogte van het minimumloon dat 60% van het nationaal mediaanloon geschikt is als minimumloon (Eurofound, 2024). In Nederland zou 60% van het mediaanloon uitkomen op ongeveer 16 euro minimumloon. De vraag naar een stijging van het minimumloon naar 16 euro per uur lijkt dus gegrond en niet onredelijk.

Volgens het Centraal Plan Bureau (2020) zijn er in Nederland ongeveer 441 duizend werknemers met een minimumloon, waarvan 303 duizend volwassenen en 138 duizend jongeren. Dit bedraagt samen 5,5% van alle betaalde banen in Nederland. Vooral op korte termijn zou lichte stijging van het minimumloon kunnen zorgen voor voordelen. De werkloosheid zou snel afnemen doordat productie zal stijgen als gevolg van toegenomen consumptie, hierdoor hebben bedrijven meer vraag naar arbeid. Ook zou zo de bestaanszekerheid van mensen

met een minimumloon kunnen verbeteren, gezien het feit dat mensen met het huidige minimumloon niet goed genoeg kunnen rondkomen. Echter, een harde en snellere stijging naar 16 euro per uur blijkt voornamelijk veel risico's en nadelen met zich mee te brengen.

Bij een stijging naar 16 euro per uur zou de werkgelegenheid juist afnemen en dat zou gebeuren aan de onderkant van de arbeidsmarkt, waar juist mensen met een minimumloon vaak werkzaam zijn. Volgens universitair docent van de Universiteit Utrecht W. van den Berge zal de stijging ervoor zorgen dat werkgevers minder mensen in dienst willen hebben en voornamelijk gaan kijken naar productiviteit, bijvoorbeeld door automatisering (Rösken, T., 2023). Daarnaast stelt hoogleraar economie aan de Vrije Universiteit Pierre Koning dat door deze maatregel zo'n 120.000 banen verloren zouden kunnen gaan, waardoor het aantal mensen in de bijstand sterk zal toenemen en daarmee ook de maatschappelijke kosten.

Het verhogen van het minimumloon gaat gepaard met verhogingen van uitkeringen, onder andere het AOW (Van der Velde, 2023). Dit leidt tot enorme uitgaven voor de overheid waardoor de overheidsbegroting uit balans kan raken. Hoogleraar Daniël van Vuuren stelt in een artikel van de NOS dat een geleidelijke stijging naar 16 euro per uur een stuk veiliger is dan een plotselinge stijging op korte termijn (Knol, R., 2023). Een flinke verhoging kan bedrijven er bijvoorbeeld toe zetten om hun productie naar het buitenland te verplaatsen.

Gerritsen (2022) stelt dat herverdeling via belasting in plaats van via stijging van het minimumloon handiger is. Volgens hem leidt een hoger minimumloon tot hogere lonen en daarmee tot een daling in de vraag naar arbeid. Het is volgens Gerritsen van belang dat het minimumloon flexibel is en dus zou stijgen bij een krappe arbeidsmarkt en zou dalen bij een ruime arbeidsmarkt. Politiek gezien is dit echter niet populair en praktisch gezien onhaalbaar. Daarom zouden belastingmaatregelen effectiever en doelmatiger zijn om voor meer economische gelijkheid te zorgen. Denk hierbij aan lastenverlichting, hogere heffingskortingen of hogere toeslagen.

Een snelle stijging van het minimumloon lijkt minder vruchtbaar dan men in eerste instantie misschien zou denken. Een stapsgewijze verhoging kan echter wel voordelig zijn voor de bestaanszekerheid en de economie. In plaats van een flinke stijging van het minimumloon, kan het aanpassen van belastingen op korte termijn voordeliger zijn. Door bijvoorbeeld toeslagen te veranderen kunnen de lagere inkomensklassen gerichter financiële voordelen ontvangen dan het geval zou zijn met het verhogen van het minimumloon. Het CPB (2020) stelt namelijk dat minimum loonsverhoging ook doorwerkt bij hogere inkomens waardoor een deel van de voordelen wegstroomt naar mensen die het minder nodig hebben.

4.5 Samenvatting resultaten

Deze tabellen geven overzicht van de berekeningen en conclusies die gemaakt zijn in de voorgaande deelvragen.

Directe kosten

	Berekening	schatting directe kosten per jaar
zorgkosten	€5108 x 1.5 x 85.000	€217.000.000
huisuitzettingen en nutsafsluitingen	53 x €10.0000-€15.000	€530.000 -€795.000
Schulden industrie	€8.500.00.000 x 0.07	€595.000.000
verlies productiviteit en economische activiteit	-	13.000 per werknemer

Indirecte maatschappelijke kosten

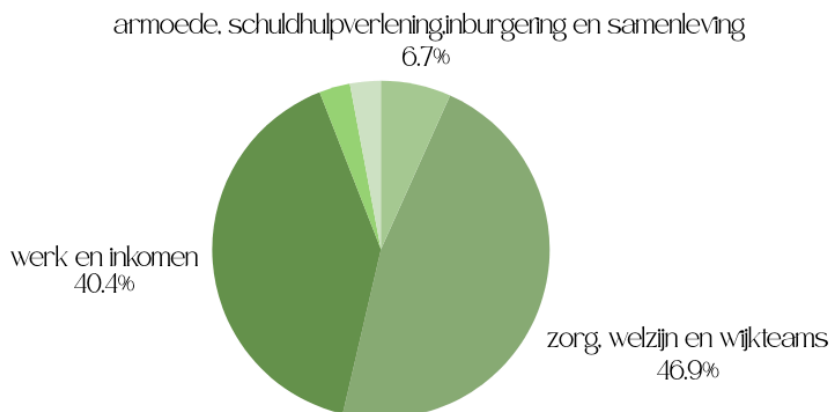
Deze kosten omvatten niet alleen directe financiële lasten, maar ook indirecte effecten zoals gezondheidsverschillen, onderwijsachterstanden, sociaal isolement, criminaliteit en een verminderd vertrouwen in instellingen. Deze zijn dus niet altijd gemakkelijk direct uit te drukken in geld, maar worden van erg belangrijke waarde geschat (Deltaplan, 2024).

	Indirecte kosten
Gezondheidsverschillen	Hogere druk gezondheidszorg door gemiddeld 15 jaar minder gezonde levensjaren
onderwijsachterstanden en schooluitval	Schoolachterstanden lager opleidingsniveau en beperkte carrièremogelijkheden Schooluitval vergroot de kans op werkloosheid en criminaliteit, wat op lange termijn extra druk legt op sociale en justitiële voorzieningen (geschat op €211.700.000)

Criminaliteit	Hogere druk op de jeugdzorg en het rechtssysteem
Sociaal isolement	Hogere druk op welzijnsorganisaties en zorgvoorzieningen, terwijl het tegelijkertijd de sociale cohesie in buurten en gemeenschappen ondermijnt
Verlies vertrouwen in instellingen	lager gebruik van beschikbare voorzieningen en een gebrek aan samenwerking tussen burgers en instanties

Verdeling kosten preventieve maatregelen

De huidige begroting schat de totale kosten van preventieve maatregelen op 2,373,500,000. De verhoudingen van deze kosten zijn weergegeven in het cirkeldiagram.

Baten van Armoedepreventie

Categorie	Berekening / Effect	Schatting baten per jaar
Besparing op bijstandsuitkeringen	15%–25% van €545 miljoen	€81.750.000 – €136.250.000 <i>Gemeente.nu (2011); Technischnieuws.nl (2024)</i>
Zorgkostenbesparing door welzijnswerk	Elke €1 → €1,60 maatschappelijke waarde (rendement 1,6)	Afhankelijk van investering, bijv. €60 mln bij €38 mln inzet <i>Dekker et al. (2020), SEOR</i>
Hogere arbeidsproductiviteit	2%–5% stijging productiviteit door betere gezondheid en minder stress	Niet exact gekwantificeerd, wel substantiële meerwaarde <i>Van den Berg & Schoemaker (2010), RIVM</i>
Minder ziekteverzuim	10–30% minder verzuim bij risicogroepen	Besparing op loonkosten voor werkgevers, lastig exact <i>Van den Berg & Schoemaker (2010), RIVM</i>
Preventie overgewicht	Gezondheids- en productiviteitswinst tot €2 miljard landelijk bij stabiel overgewicht	Rotterdamse aandeel ~€140 miljoen (7%) mogelijk <i>Wouterse et al. (2024)</i>
Maatschappelijke kosten schooluitval voorkomen	€100.000 per jongere / gezin met problematische schulden	€100.000 per vermeden geval <i>Movisie (2015)</i>

Jeugdzorg- en justitie kostenbesparing	Minder criminaliteit en problematische jeugd door betere begeleiding	Niet exact in euro's, wel duidelijk effect <i>Nederlands Jeugdinstituut (2019); Movisie (2010)</i>
--	--	---

Minimumloon naar €16 per uur

De onderstaande tabel geeft een overzicht van de voordelen en mogelijke risico's van een verhoging van het minimumloon. Deze informatie kan helpen bij het maken van een weloverwogen beslissing over een loonsverhoging.

voordelen	risico's
verhoogde consumptie en productie op korte termijn	verminderde werkgelegenheid, vooral aan de onderkant van de arbeidsmarkt
verbeterde bestaanszekerheid voor mensen met een laag inkomen	toename van bijstandsaanvragen en maatschappelijke kosten
	budgettaire druk door hogere uitkeringen en risico op verplaatsing van productie naar het buitenland

Aanbeveling: Een geleidelijke verhoging, gecombineerd met gerichte belastingmaatregelen, lijkt een meer haalbare optie.

5. Conclusie

De verwachting vanuit Warm Rotterdam is dat investeren in preventieve armoedebestrijding loont. Het zou goedkoper zijn om kosten 'aan de voorkant' te maken ten opzichte van achteraf de symptomen van armoede te bekostigen. Dit rapport heeft aangetoond dat investeren in preventieve armoedebestrijding niet alleen noodzakelijk is vanuit sociaal-maatschappelijk oogpunt, maar ook economische voordelen met zich meebrengt.

Hoewel armoede een complexe uitdaging blijft, zijn de resultaten van dit onderzoek duidelijk: de directe en indirecte kosten van armoede zijn substantieel en overstijgen de investeringen in preventieve maatregelen. Preventief armoedebeleid gericht op armoedebestrijding heeft aanzienlijke kosten, maar loont op de lange termijn. De directe economische lasten bestaan onder andere uit verhoogde zorguitgaven, kosten voor huisuitzettingen, nutsvoorzieningen, schuldhulpverlening, en productiviteitsverlies. Daarnaast dragen indirecte maatschappelijke gevolgen, zoals gezondheidsverschillen, onderwijsachterstanden, sociaal isolement en criminaliteit, mogelijk nog meer bij aan de totale jaarlijkse lasten, echter blijft dit lastig te kwantificeren. Preventieve maatregelen zoals onderwijsprogramma's, gezondheidsbevordering en inkomensondersteuning, bieden een kans om deze vicieuze cirkel te doorbreken. Hoewel deze interventies een substantiële investering vereisen (gecombineerd ongeveer €2,37 miljard), tonen studies aan dat elke geïnvesteerde euro gemiddeld €1,60 bespaart op zorg- en maatschappelijke kosten.

Ondanks de beperkingen van dit onderzoek, waaronder het gebruik van secundaire data en schattingen, biedt het een solide basis voor beleidsmakers om tot gerichte actie over te gaan en een systematische aanpak van preventieve armoedebestrijding te implementeren.

6. Discussie

6.1 Validiteit & Betrouwbaarheid

Het onderzoek richt zich op het analyseren van de economische en maatschappelijke kosten en baten van armoede en preventieve maatregelen in Rotterdam. Hierbij is gebruikgemaakt van bestaande literatuur en beschikbare statistieken. De validiteit van het onderzoek wordt ondersteund door het gebruik van betrouwbare bronnen zoals onder andere het CBS, RIVM, en rapporten van de gemeente Rotterdam zelf. Door deze gerichte aanpak wordt verzekerd dat de data representatief en relevant is voor de context van Rotterdam.

Echter, de cijfers en schattingen in dit onderzoek zijn grotendeels gebaseerd op literatuuronderzoek en bestaande datasets, en niet op eigen empirisch onderzoek. Dit betekent dat de betrouwbaarheid van de resultaten afhankelijk is van de nauwkeurigheid en actualiteit van de gebruikte bronnen. Bijvoorbeeld, de gemiddelde kosten van bijstandsuitkeringen zijn gebaseerd op oudere gegevens (2011) en moeten worden beschouwd als een indicatieve schatting. Dit heeft mogelijk invloed op de precisie van de kostenberekeningen, zoals de totale uitgaven aan bijstand in Rotterdam.

Daarnaast zijn sommige preventieve effecten, zoals de kostenbesparing door vermindering van bijstandsaanvragen of de baten van welzijnswerk, berekend op basis van landelijke gemiddelden en extrapolaties. Hoewel deze methodologie nuttig is om trends te identificeren, is voorzichtigheid geboden bij het toepassen van deze cijfers specifiek op Rotterdam, gezien de unieke sociaaleconomische context van de stad.

6.2 Verwachtingen & Verklaringen

De resultaten sluiten grotendeels aan bij de verwachtingen dat armoede substantiële economische en maatschappelijke kosten met zich meebrengt en dat preventieve maatregelen aanzienlijke besparingen en maatschappelijke baten kunnen opleveren. Zoals verwacht tonen de cijfers dat armoede leidt tot hogere zorgkosten, meer bijstandsuitgaven, en verlies aan productiviteit. Ook blijkt uit onze analyses dat investeringen in preventieve maatregelen, zoals welzijnswerk en re-integratieprogramma's, een positieve kosten-baten verhouding hebben, wat overeenkomt met eerdere literatuur (Van den Berg & Schoemaker, 2010)(SEOR, 2020).

Een mogelijke verklaring voor deze resultaten is dat armoede vaak een vicieuze cirkel veroorzaakt, waarbij financiële problemen andere problemen versterken, zoals gezondheidsklachten en sociale isolatie. Preventieve interventies

doorbreken deze cirkel door zich te richten op onderliggende oorzaken, zoals werkloosheid en schulden. Daarnaast blijkt dat maatwerk en vroegsignalering essentieel zijn om de effectiviteit van deze maatregelen te vergroten, wat verklaart waarom programma's met persoonlijke begeleiding en stress-sensitieve aanpakken betere resultaten laten zien (Trimbos-instituut, 2024).

Hoewel de verwachtingen grotendeels overeenkomen, wijzen enkele resultaten, zoals de beperkte daling in huisuitzettingen ondanks intensieve begeleiding, op het belang van verbeterde samenwerking tussen betrokken partijen en meer focus op structurele oorzaken van armoede, zoals hoge vaste lasten en onvoldoende betaalbare woningen. Dit onderstreept de noodzaak van een geïntegreerde beleidsaanpak.

6.3 Nieuwe inzichten

Dit onderzoek benadrukt de omvangrijke economische en maatschappelijke kosten van armoede voor de gemeente Rotterdam en de significante baten van preventieve maatregelen. Het heeft laten zien dat investeringen in welzijnswerk en re-integratieprogramma's niet alleen leiden tot kostenbesparingen, maar ook bijdragen aan betere sociale en mentale gezondheid. Daarnaast biedt het inzicht in de noodzaak van maatwerk, vroegsignalering en een stress-sensitieve aanpak om de effectiviteit van preventieve interventies te vergroten. Deze bevindingen versterken de argumenten voor een geïntegreerde beleidsaanpak van het Deltaplan gericht op armoedebestrijding en preventie.

6.4 Limitaties & Implicaties

Een belangrijke limitatie van dit onderzoek is dat het volledig is gebaseerd op bestaande literatuur en secundaire data, waardoor de resultaten niet volledig zijn toegespitst op de specifieke context en recente ontwikkelingen in Rotterdam. De brede opzet heeft ervoor gezorgd dat de economische en maatschappelijke impact van armoede en preventieve maatregelen in kaart is gebracht, maar enkele nuances binnen het Deltaplan zijn minder diepgaand behandeld.

De implicaties van dit onderzoek ondersteunen het Deltaplan door de economische en maatschappelijke voor- en nadelen van de voorgestelde interventies te kwantificeren. De inzichten bieden 'verschilmakers' in Rotterdam een sterk argument om de aanbevelingen uit het Deltaplan door te voeren. Bovendien helpt het onderzoek om concrete cijfers en argumenten te presenteren die de meerwaarde van het plan aantonen, waardoor dit overtuigend tijdens de Warmtetop in januari 2025 aan de gemeenteraad kan worden gepresenteerd.

Bibliografie

Addae-Korankye, A. (2019). Theories of Poverty: A Critical Review. *Journal of Poverty, Investment and Development*, 48, 55-62.

<https://doi.org/10.7176/JPID/48-08>.

Aumayr-Pintar, C., & Vacas-Soriano, C. (2024). *Towards adequate minimum wages: Fairness and a decent standard of living*. Towards adequate minimum wages: Fairness and a decent standard of living | European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions.

Blundell, Jonathan (2014). *Cambridge IGCSE Sociology Coursebook*. Cambridge University Press. p. 95. ISBN 978-1-107-64513-4.

Centraal Bureau voor de Statistiek. (2013). *Gemiddeld 2 100 euro per persoon zorgkosten vanuit basisverzekering*.

<https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2013/11/gemiddeld-2-100-euro-per-persoon-zorgkosten-vanuit-basisverzekering#:~:text=Hoogste%20zorgkosten%20bij%20laagste%20huishoudinkomens>.

Centraal Bureau voor de Statistiek. (2021). *Armoede en sociale uitsluiting*. In *Armoede en Sociale Uitsluiting*.

Centraal Bureau voor de Statistiek. (2022). *Gezondheidsuitgaven per inwoner op een na hoogste van EU*.

<https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2022/49/gezondheidsuitgaven-per-inwoner-op-een-na-hoogste-van-eu#:~:text=In%202020%20bedroegen%20de%20gezondheidszorguitgaven%20in%20Nederland%205%20108%20euro%20per%20inwoner>.

College voor de Rechten van de Mens. (2016). *Armoede, sociale uitsluiting en mensenrechten*.

Dekker, F., Franx, A., de Vleeschouwer, E., & Zandvliet, K. (2020). *Meta-analyse businesscases sociaal werk*. SEOR BV.

FNV. (2023). *16 euro voor iedereen! Voor14 gaat voor 16!*

Gemeente.nu. (2011). *Uitvoering bijstand kost bijna 2900 euro per uitkering*.

<https://www.gemeente.nu/sociaal/uitvoering-bijstand-kost-bijna-2900-euro-per-uitkering/>.

Gemeente Rotterdam. (z.d.). *Subsidie armoede en schulden aanvragen*.

<https://www.rotterdam.nl/subsidie-armoede-en-schulden-aanvragen>.

Gemeente Rotterdam. (2024). *Begroting 2024*. Rotterdam.nl.
<https://archieven.watdoetdegemeente.rotterdam.nl/apps/begroting2024/programmas/armoede-schuldhelpverlening2/7-financien/>

Gerritsen, A. (2022). *Welvaartstheoretisch is een hoog minimumloon ongewenst*.
[*Welvaartstheoretisch is een hoog minimumloon ongewenst - ESB*](#)

Knol, R. (2023). *Net boven het bestaansminimum leven: 'Zolang de kinderen maar kunnen eten.'* NOS.nl. <https://www.nos.nl>

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. (2024). *Over het programma*. Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid.
<https://www.leefbaarenveilig.nl/over-het-programma>.

Ministerie van Algemene Zaken. (2025). *Aanpak voortijdig schoolverlaten (vsv)*.
Voortijdig Schoolverlaten (Vsv) | Rijksoverheid.nl.
<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/vsv/aanpak-voortijdig-schoolverlaten-vsv>

Movisie. (2023). *Waarom is armoede meer dan geen geld hebben?*
<https://www.movisie.nl/artikel/waarom-armoede-meer-dan-geen-geld-hebben>.

Nederlands Jeugdinstituut. (2020). *Kind arme ouders krijgt vaak lager schooladvies*.
<https://www.nji.nl/nieuws/kind-arme-ouders-krijgt-vaak-lager-schooladvies>.

Nibud. (2017). *Rapport Personeel met Schulden*.
<https://www.nibud.nl/onderzoeksrapporten/personeel-met-schulden-2017>.

Rijksoverheid. (2025). *Bedragen minimumloon 2025*. Bedragen minimumloon 2025 | Minimumloon | <https://www.rijksoverheid.nl>

Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM). (2020). *Effecten van preventie*. In *Zorgkosten van ongezond gedrag*.
<https://www.rivm.nl/bibliotheek/rapporten/270751015.pdf>.

Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM). (z.d.). *Overzicht van gezondheidsverschillen*. Volksgezondheid en Zorg.
<https://www.vzinfo.nl/gezondheidsverschillen/overzicht-van-gezondheidsverschillen>
[en](#).

Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM). *Cijfers en feiten over de relatie tussen armoede en gezondheid*. Loketgezondleven.
<https://www.loketgezondleven.nl/gezondheidsthema/armoede-schulden-en-gezondheid/relatie-armoede-en-gezondheid>.

Rösken, T. (2023). *Minimumloon gaat iets omhoog, kan het verder richting 16 euro?* NU.nl. <https://www.nu.nl>

Rotterdam Rekenkamer. (2023). *Opvolgingsonderzoek doorwerken aan daklozenopvang*.
<https://rekenkamer.rotterdam.nl/wp-content/uploads/2023/10/Doorwerken-aan-Daklozenopvang.pdf>.

Technischnieuws.nl. (2024). *Minder Rotterdammers in de bijstand tegen de landelijke trend in*.
<https://www.technischnieuws.nl/minder-rotterdammers-in-de-bijstand-tegen-de-landelijke-trend-in>.

Trimbos-instituut. (2024). *Sociale determinanten van mentale gezondheid: Beleid en interventies*.
<https://www.trimbos.nl/kennis/mentale-gezondheid-preventie/expertisecentrum-mentale-gezondheid/sociale-determinanten/invloed-schuldhulpverlenings-en-bijstandsbeleid/>.

UNICEF. (2023). *Opgroeien in armoede*.
<https://www.unicef.nl/ons-werk/nederland/opgroeien-in-armoede>.

Van den Berg, M., & Schoemaker, C. G. (Red.). (2010). *Effecten van preventie. Deelrapport van de Volksgezondheid Toekomst Verkenning 2010*. Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM).
<https://www.rivm.nl/bibliotheek/rapporten/270061007.pdf>.

Van der Velde, L. (2023). *Critici waarschuwen: 'Verhogen minimumloon heeft enorme gevolgen.'* BNR Nieuwsradio. <https://www.bnr.nl>.

Van Essen, C., Van Sonsbeek, J.M., & Rabaté, S. (2020). *Effecten verhoging minimumloon*. CPB.

Veuger, A., & Oort, F. (2013). *Welzijn + Zorg = WinWin: Meer welzijn, minder zorgkosten*. MOgroep.

Gorp, J. van, & Eck, L.-J. van. (2019). *Maatschappelijke Business Case Sociaal Makelen*. Dock4 & Organisatieadvies in Zorg.

Ommeren, C. M. van, Ruig, L. S. de, & Coenen, L. (2014). *Amsterdam: Vroeg Eropaf – Businesscase vroegsignalering en preventie van schulden*. Panteia.

Nederlands Jeugdinstituut. (2019). *Home-Start: Beschrijving van een effectieve jeugdinterventie*. Nederlands Jeugdinstituut.

Movisie. (2010). *Gezond Gewicht Overvecht: Een integrale aanpak voor gezonde jeugd*. Movisie.

Movisie. (2015). Schulden in Nederland: wat werkt, gaan we doen!.

<https://www.movisie.nl/artikel/schulden-nederland-wat-werkt-gaan-we-doen>

Volkshuisvesting Nederland. (2024, 8 april). *Wat is huisuitzetting en hoe voorkom je het als verhuurder?* Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

<https://www.volkshuisvestingnederland.nl/documenten/publicaties/2021/03/25/wat-is-huisuitzetting-en-hoe-voorkom-je-het-als-verhuurder>.

Wouterse, B., Boxebeld, S., & Mierau, J. (2024). *Preventie is goed voor de gezondheid en voor de portemonnee*. *ESB*, 109(4838), 440-442.

<https://esb.nu/preventie-is-goed-voor-de-gezondheid-en-voor-de-portemonnee/>.

Solve. Social Impact First.

Benut de frisse blik van de toekomstige generatie.

Contactpersoon Solve Consulting

*Chris Marie Neeleman
+31 6 41554286
projecten.rotterdam@solve-consulting.com*

Adres

*Kamer PT-1.022,
Burgemeester
Oudlaan 50,
3062 PA
Rotterdam*